

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнського національного університету **Білої Юлії Анатоліївни**
на дисертацію Масної Ольги Андріївни на тему «Механізм переходу до
«зеленої» економіки як інструмент забезпечення сталого розвитку України в
процесі євроінтеграції» поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі
знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю
292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В умовах сучасних глобальних трансформацій проблематика переходу до «зеленої» економіки набуває особливого значення як один із ключових напрямів забезпечення сталого розвитку держав. Посилення кліматичних змін, виснаження природних ресурсів, енергетичні кризи, геополітична нестабільність, цифровізація економіки та реалізація міжнародної кліматичної політики формують нові вимоги до розвитку національних економік і визначають необхідність упровадження сучасних механізмів екологічної модернізації. Для України зазначені виклики є особливо актуальними в умовах повномасштабної війни, післявоєнного відновлення та реалізації євроінтеграційного курсу, що потребує гармонізації державної політики із європейськими стандартами сталого розвитку, кліматичної нейтральності та ресурсної ефективності.

У цьому контексті вагоме наукове й практичне значення має дисертаційна робота Масної Ольги Андріївни на тему «Механізм переходу до «зеленої» економіки як інструмент забезпечення сталого розвитку України в процесі євроінтеграції». У дослідженні розроблено теоретико-методичні засади переходу до «зеленої» економіки, здійснено комплексне оцінювання сучасного стану зеленої трансформації України, обґрунтовано механізм переходу до «зеленої» економіки та запропоновано практичні рекомендації щодо забезпечення сталого розвитку держави в процесі європейської інтеграції та післявоєнного відновлення.

Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідної діяльності Західноукраїнського національного університету. Її окремі положення узгоджуються з тематикою фундаментальної держбюджетної науково-дослідної роботи «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзії циркулярної економіки в умовах пандемії» (2021–2023 рр., державний реєстраційний номер 0121U109485), госпдоговірної науково-дослідної роботи «Трансформація бізнесу в умовах сталого розвитку глобальної економіки» (2023 р., державний реєстраційний номер 0123U102609), прикладної держбюджетної науково-дослідної роботи «Фіскальна політика протидії ризикам воєнного часу в умовах цифровізації економіки» (2025 р., державний реєстраційний номер 0124U000070), а також науково-дослідної роботи «Геоелектричні детермінанти повоєнного розвитку України в глобальному просторі» (2023-2025 рр., державний реєстраційний номер 0122U201486), що підтверджує актуальність, своєчасність та наукову спрямованість дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню теоретико-методичних засад і практичних аспектів формування механізму переходу до «зеленої» економіки як інструменту забезпечення сталого розвитку України в процесі європейської інтеграції та післявоєнного відновлення. В основу дослідження покладено сучасні концепції сталого розвитку, «зеленої» економіки, екологічної модернізації, декарбонізації, циркулярної економіки, кліматичної політики та європейської інтеграції, що забезпечує належний рівень обґрунтованості сформульованих авторкою наукових положень.

Об'єктом дослідження є процеси переходу до «зеленої» економіки в умовах забезпечення сталого розвитку та європейської інтеграції України. Предметом дослідження виступає сукупність теоретико-методичних положень, інституційних та економічних інструментів, механізмів і практик забезпечення

переходу до «зеленої» економіки як інструменту сталого розвитку України в процесі європейської інтеграції та післявоєнної відбудови.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи базуються на сучасних теоретичних підходах у сфері міжнародних економічних відносин, концепціях сталого розвитку, екологічної економіки, кліматичної політики, механізмах «зеленої» трансформації, а також міжнародних стандартах і практиках реалізації Європейського зеленого курсу. Для досягнення поставленої мети авторкою використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системний, історико-логічний, статистичний, компаративний, кореляційно-регресійний, факторний аналіз, сценарне моделювання та експертні методи, що забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів та аргументованість сформульованих висновків.

Структура дисертації є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленій меті й визначеним завданням дослідження. Робота охоплює теоретичні засади розвитку концепції «зеленої» економіки та сталого розвитку, дослідження сучасного стану зеленої трансформації України в контексті європейської інтеграції, а також розроблення практичних рекомендацій щодо формування механізму переходу до «зеленої» економіки в умовах післявоєнного відновлення.

У дисертації ґрунтовно досліджено еволюцію концепцій сталого розвитку та «зеленої» економіки, систематизовано міжнародні інструменти реалізації екологічної політики, визначено особливості зеленої трансформації економіки України та країн Європейського Союзу. Значну увагу приділено оцінюванню рівня зеленої трансформації України, виявленню ключових бар'єрів і драйверів екологічної модернізації, а також аналізу перспектив зеленої конвергенції України з Європейським Союзом.

Позитивної оцінки заслуговують запропоновані авторкою методичні підходи до комплексного оцінювання рівня зеленої трансформації національної економіки, використання факторного аналізу для визначення рівня зеленої

конвергенції України з країнами Європейського Союзу, а також розроблений механізм переходу до «зеленої» економіки, який інтегрує інституційні, фінансові, індикативні та освітні складові. Науковий інтерес становлять запропоновані сценарії післявоєнної зеленої реконструкції України та рекомендації щодо адаптації європейських практик до вітчизняних умов.

Важливим результатом дослідження є розроблення практичних рекомендацій щодо формування державної політики у сфері зеленої трансформації, удосконалення механізмів екологічної модернізації економіки, розвитку сталого фінансування та забезпечення євроінтеграційної конвергенції України. Запропоновані авторкою рекомендації мають практичну спрямованість, відповідають сучасним тенденціям розвитку міжнародних економічних відносин і можуть бути використані органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, міжнародними організаціями, а також у науковій та освітній діяльності.

Загалом зміст дисертаційної роботи, використаний методичний інструментарій, логіка викладення матеріалу, належне інформаційне забезпечення дослідження та отримані результати свідчать про достатній ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих авторкою.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних засад та розробленні комплексного механізму переходу до «зеленої» економіки як інструменту забезпечення сталого розвитку України в процесі європейської інтеграції та післявоєнного відновлення. Запропоновані авторкою наукові положення спрямовані на удосконалення підходів до оцінювання рівня зеленої трансформації національної економіки, визначення факторів зеленої конвергенції з країнами Європейського Союзу, а також формування ефективних інституційних, фінансових та організаційних механізмів реалізації державної політики у сфері сталого розвитку.

Наукові результати, що характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

- вперше розроблено комплексний механізм переходу до «зеленої» економіки як інструмент забезпечення сталого розвитку України в процесі євроінтеграції, який, на відміну від існуючих підходів, інтегрує інституційну, фінансову, індикативну та освітню підсистеми, забезпечує узгодження економічних, екологічних і соціальних пріоритетів розвитку держави та орієнтований на досягнення цілей зеленої конвергенції з Європейським Союзом; у межах запропонованого механізму обґрунтовано концептуальний підхід до оцінювання рівня зеленої конвергенції України з країнами ЄС на основі факторного аналізу, що дозволяє ідентифікувати латентні фактори зеленої трансформації, визначати позицію України серед європейських країн, оцінювати ступінь наближення до європейських стандартів сталого розвитку та формувати пріоритетні напрями екологічної модернізації національної економіки;

- удосконалено трактування поняття «механізм переходу до «зеленої» економіки» як комплексної системи інституційних, фінансових, регуляторних та соціальнокомунікаційних інструментів забезпечення сталого розвитку в умовах євроінтеграції, що дозволило розкрити його структурно-функціональну природу та обґрунтувати взаємозв'язок економічних, екологічних і соціальних компонентів розвитку;

- удосконалено науково-методичні підходи до оцінювання зеленої трансформації національної економіки шляхом систематизації та інтеграції екологічних, економічних та соціальних індикаторів сталого розвитку, що дозволило комплексно оцінити рівень готовності України до реалізації цілей Європейського зеленого курсу;

- удосконалено підходи до ідентифікації бар'єрів і драйверів зеленої трансформації шляхом урахування впливу воєнних ризиків, післявоєнної реконструкції, кліматичних викликів та євроінтеграційних вимог, що дало

змогу визначити ключові чинники прискорення та стримування переходу до «зеленої» економіки в сучасних умовах розвитку України;

- удосконалено методичні підходи до адаптації інституційних і секторальних практик країн Європейського Союзу до умов України з урахуванням особливостей повоєнного відновлення та структури національної економіки, що сприяло обґрунтуванню пріоритетних напрямів екологічної модернізації та підвищення стійкості економічної системи;

- набули подальшого розвитку теоретичні засади зеленої трансформації економіки на основі узагальнення сучасних концепцій сталого розвитку, що дозволило розширити наукове розуміння взаємозв'язку між економічним зростанням, екологічною стійкістю та соціальною інклюзивністю;

- набули подальшого розвитку концептуальні підходи до формування політики зеленої реконструкції України в умовах повоєнного відновлення, що забезпечило поєднання завдань економічної модернізації, енергетичної безпеки, декарбонізації та європейської інтеграції в єдиній стратегічній площині;

- набули подальшого розвитку наукові підходи до сценарного прогнозування зеленої трансформації економіки України шляхом розроблення інерційного, адаптаційного та зеленого сценаріїв розвитку, що дозволило оцінити можливі траєкторії досягнення цілей сталого розвитку в довгостроковій перспективі;

- набули подальшого розвитку обґрунтування стратегічних напрямів зеленої конвергенції України з Європейським Союзом, що дало змогу сформулювати комплекс пріоритетних заходів щодо гармонізації регуляторного середовища, розвитку сталого фінансування, підтримки екологічних інновацій та прискорення енергетичної трансформації.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

У дисертаційній роботі розроблено теоретико-методичні засади формування механізму переходу до «зеленої» економіки та запропоновано комплекс практичних рекомендацій щодо забезпечення сталого розвитку України в умовах європейської інтеграції, післявоєнного відновлення та

екологічної модернізації економіки. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання при формуванні державної політики у сфері кліматичного регулювання, екологічної трансформації, адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу, а також при розробленні стратегічних документів щодо післявоєнної відбудови України на засадах «зеленої» економіки.

Ключові теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, отримані автором у процесі дослідження, апробовано та впроваджено в діяльність органів державного управління, місцевого самоврядування й підприємницьких структур. Зокрема, аналітичну модель індикаторно-факторного оцінювання та міжнародні індикатори зеленої трансформації, адаптовані до регіональних умов, використано Департаментом управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної військової адміністрації для вдосконалення оцінки регіональної політики сталого розвитку (довідка від 18 червня 2025 р.). Розроблений індикаторно-факторний інструментарій, індекси сталого розвитку та зеленої трансформації, а також механізм переходу до «зеленої» економіки впроваджено в діяльність Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 48/2 від 19 червня 2025 р.). Практичні результати дослідження також використано ТОВ «Шредер ТОВ» для інтеграції екологічних аспектів у стратегічне планування та підвищення готовності підприємства до участі в міжнародних публічних закупівлях з урахуванням критеріїв екологічності та енергоефективності (довідка від 18 червня 2025 р.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях

За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць, зокрема: 5 статей, у яких опубліковані основні наукові результати та 7 публікацій апробаційного характеру у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Особистий внесок дисертанта в отримані наукові результати

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані авторкою

самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї, положення та результати, що є результатом особистих наукових досліджень здобувачки.

Оцінка структури дисертації, мови та стилю викладення

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертацію написано державною мовою з дотриманням вимог наукового стилю. Робота характеризується логічною структурою, послідовністю викладення матеріалу, цілісністю, смисловою завершеністю, аргументованістю наукових положень і висновків, коректним використанням спеціальної термінології, чіткістю та об'єктивністю викладення результатів дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень. За результатами перевірки встановлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело, ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів. Використані у дисертаційній роботі наукові положення, ідеї, статистичні матеріали та результати досліджень інших авторів належним чином оформлені відповідно до вимог академічної доброчесності. Це дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Масної Ольги Андріївни на тему «Механізм переходу до «зеленої» економіки як інструмент забезпечення сталого розвитку України в процесі євроінтеграції» відповідає принципам академічної доброчесності.

Зауваження до роботи та її дискусійні положення

До дисертаційної роботи є окремі зауваження та положення дискусійного характеру:

1. У роботі доцільно забезпечити більш чіткий взаємозв'язок між сформульованими завданнями дослідження, положеннями наукової новизни та загальними висновками. Кількість і зміст зазначених елементів мають бути логічно узгодженими між собою, що сприятиме підвищенню цілісності дослідження.

2. Загальні висновки потребують структуризації шляхом їх нумерації та викладення у формі узагальнених результатів дослідження. Бажано уникати формулювань на кшталт «доведено», «зроблено», «встановлено», натомість акцентуючи увагу на отриманих наукових положеннях та їх змісті.

3. Формулювання наукової новизни потребують уточнення відповідно до вимог академічної традиції. Зокрема, доцільно залишити один результат у категорії «уперше», а інші результати коректно віднести до категорій «удосконалено» та «набули подальшого розвитку».

4. Авторський механізм переходу до «зеленої» економіки доцільно представити не лише у текстовій формі, а й у вигляді окремого рисунка або структурно-логічної схеми, що дозволить більш наочно відобразити взаємозв'язок його складових елементів.

5. Робота потребує додаткового технічного редагування тексту, зокрема усунення надмірного використання довгих тире, необґрунтованого виділення тексту жирним шрифтом та окремих недоліків форматування.

Наведені зауваження мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, не впливають на наукову цінність одержаних результатів, достовірність висновків та практичну значущість дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Масної Ольги Андріївни на тему «Механізм переходу до «зеленої» економіки як інструмент забезпечення сталого розвитку України в процесі євроінтеграції» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим актуальній проблематиці розвитку міжнародних економічних відносин в умовах сучасних екологічних та інтеграційних викликів. Отримані автором наукові результати відзначаються належним рівнем теоретичного обґрунтування, науковою новизною та практичною цінністю, а сформульовані висновки й рекомендації є аргументованими, логічно послідовними та мають прикладне значення для подальшого розвитку механізмів забезпечення сталого розвитку України в процесі європейської інтеграції.

За своїм змістом, рівнем наукового опрацювання, обґрунтованістю положень і висновків, достовірністю отриманих результатів, структурою та оформленням дисертаційна робота відповідає спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Масна Ольга Андріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Рецензент:

професор кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнського

національного університету

доктор економічних наук, доцент

Юлія БІЛА

